

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ОСНОВИ
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ В АПК”
(для молодших спеціалістів)

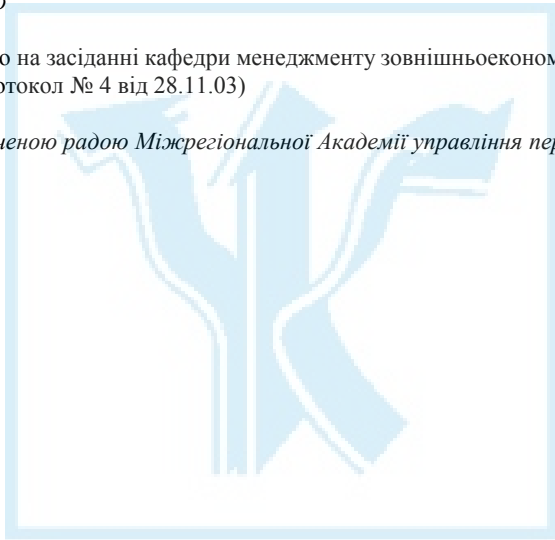
МАУП

Київ 2004

Підготовлено кандидатом економічних наук, професором МАУП
В. О. Тьорло

Затверджено на засіданні кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності (протокол № 4 від 28.11.03)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Тьорло В. О. Навчальна програма дисципліни “Основи зовнішньоекономічної діяльності в АПК” (для молодших спеціалістів). — К.: МАУП, 2004 — 22 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, навчально-тематичний план, програмний матеріал до вивчення дисципліни “Основи зовнішньоекономічної діяльності в АПК”, вказівки до виконання контрольної роботи, теми контрольних робіт, контрольні питання, а також список рекомендованої літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2004

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Україна вже друге десятиріччя перебуває в умовах відновлення своєї незалежності. Проте, як свідчать наявні в державі реалії, перехід до ринкових засад господарювання супроводжується негативними наслідками в соціально-економічному розвитку країни і, зокрема, в зовнішньоекономічній діяльності АПК. Водночас Україна відповідно до об'єктивних передумов, саме завдяки продукції АПК, може сформувати основу для входження до світового господарства.

За цих умов підготовка висококваліфікованих фахівців, які могли б вирішувати сучасні проблеми зовнішньоекономічної діяльності АПК та вміли своєчасно приймати правильні рішення, набуває важливого значення. Тому навчальна програма з дисципліни “Основи зовнішньоекономічної діяльності в АПК” для вищої школи має враховувати зміни, що відбуваються в сучасному суспільстві та на міжнародних ринках, а також досвід зарубіжних країн в організації ЗЕД в АПК.

Мета вивчення дисципліни “Основи зовнішньоекономічної діяльності в АПК” — сформувати у студентів знання щодо стану і проблем зовнішньоекономічної діяльності в АПК та вміння підвищувати ефективність експорту та імпорту його продукції.

Завдання курсу — сприяти поглибленому розумінню теоретико-методологічних питань ЗЕД АПК з урахуванням досвіду вирішення наявних проблем у цій сфері, набуття навичок приймати обґрунтовані рішення, спрямовані на вдосконалення експорту та імпорту продукції сільського господарства, харчової промисловості та засобів виробництва для потреб АПК.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
вивчення дисципліни
“ОСНОВИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ В АПК”

№ пор.	Назва теми
1	Еволюція наукових поглядів щодо стратегії і тактики зовнішньоекономічної діяльності АПК
2	Загальна методика дослідження проблем зовнішньоекономічної діяльності АПК
3	Конкурентоспроможність АПК і пріоритетні напрями його трансформаційних змін
4	Стратегія структурної трансформації
5	зовнішньоекономічної діяльності сільськогосподарського виробництва
6	Напрями трансформації харчової промисловості у зв'язку з потребами вдосконалення зовнішньоекономічної діяльності АПК
7	Механізм регулювання співвідношення між експортом та імпортом у кваліфікаційних групах товарів АПК
8	Зовнішньоторговельний баланс і його роль у розвитку експорту та імпорту продукції АПК
9	Стратегія інтеграції АПК України до Європейського Союзу і Світової організації торгівлі
10	Легалізація зовнішньоекономічної діяльності АПК
11	Світові кризові шоки і наслідки їх впливу на розвиток зовнішньоекономічної діяльності АПК
	Захист зовнішньоекономічної діяльності АПК України і відтворення його експортно-імпортного потенціалу за умов світових кризових шоків

ПРОГРАМНИЙ МАТЕРІАЛ
до вивчення дисципліни
“ОСНОВИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ В АПК”

Тема 1. Еволюція наукових поглядів щодо стратегії і тактики зовнішньоекономічної діяльності АПК

Наукові підходи до дослідження і визначення категорії “стратегія”. Погляди на сутність “стратегії” представників напряму, що передував класичній теорії. Розуміння категорії “стратегія” основоположниками сучасної школи. Сутність поглядів і принципова схема визначення стратегії ЗЕД Й. С. Завадського. Розуміння стратегії К. Мейлка, Д. Клатчі, Х. Картена. Найуніверсальніші характеристики стратегії.

Сутність категорії “тактика”. Передумови реалізації стратегії і тактики експортно-імпортних операцій. Форми іноземної присутності в національній економіці. Глобальний, тактичний і фактичний рівні прогнозування стратегії. Сутність етноцентризму, політцентризму, регіоналізму та геоцентризму в міжнародній діяльності. Ієрархія цілей зовнішньоекономічної діяльності АПК.

Стратегічний і тактичний рівень дослідження функціональних зв'язків, пов'язаних з зовнішньоекономічною діяльністю АПК. Структуризація цілей розвитку і трансформації АПК України. Локальні цілі активізації зовнішньоторговельних аграрних відносин.

Література [7; 22; 37; 52; 53]

Тема 2. Загальна методика дослідження проблем зовнішньоекономічної діяльності АПК

Сутність і напрями дослідження ЗЕД АПК. Класичний і неокласичний напрями загальної методики дослідження стратегії і тактики ЗЕД. Вихідні положення та обмеження класичної методики. Сутність основних течій неокласичної методики. Новітні підходи до формування стратегії і тактики ЗЕД. Наукові засади розробки стратегічного прогнозу ЗЕД. Сутність основних систематизованих стратегій: наступальної, захисної, імітаційної, залежної, традиційної.

Структура сучасної загальної неокласичної методики дослідження ЗЕД. Основні етапи обґрунтування стратегії та найважливіші фактори, що визначають даний процес. Точка зору світового банку на розвиток сучасної методології формування стратегії і тактики ЗЕД. Концептуальні

засади моделювання зовнішньоекономічної стратегії ЗЕД. Особливості сценарію стратегії “синтез XXI століття”. Принципи сучасної гіпотези розвитку ЗЕД АПК. Основні методи дослідження стратегії ЗЕД АПК.

Література [12; 18; 25; 41; 57]

Тема 3. Конкурентоспроможність АПК і пріоритетні напрями його трансформаційних змін

АПК України і світове господарство. Зміст тактичних цілей вдосконалення аграрних зовнішньоекономічних відносин. Інвестиційні ризики України та інших країн світу. Значення вільних економічних зон для розвитку співробітництва та підйому національної економіки. Розміщення світового товарного експорту по країнах і регіонах світу та його структура. Тенденції розвитку світової торгівлі. Структура регіональних експортних ринків світу та її вплив на зовнішньоторговельну орієнтацію АПК України. Передумови стратегічної трансформації та імпорту аграрної продукції на ринку ЄС та обумовлена ним необхідність впровадження сучасних механізмів регулювання зовнішньої торгівлі.

Основні фактори виробництва в АПК України та регулювання їх впливу в сучасних умовах. Основні групи імпортних товарів для потреб АПК України (критичний, пріоритетний та квотований імпорт) і методи державного регулювання їх ввезення. Принципові схеми механізму вирішення структурно-транспортних проблем експорту та імпорту продукції у розвинених капіталістичних країнах світу: США, Франції, Японії. Мета та передумови структурної перебудови АПК в Україні.

Рівень захисту внутрішнього ринку України за основними групами імпортової продукції сільського господарства і товарів для АПК. Ставки експортного мита в Україні на основні види сільськогосподарської продукції. Основні напрями формування механізму структурно-трансформаційних змін щодо експорту та імпорту продукції АПК України.

Література [12; 14; 37; 41; 45; 62]

Тема 4. Стратегія структурної трансформації зовнішньоекономічної діяльності сільськогосподарського виробництва

Сутність категорії (поняття) “трансформація структури ЗЕД АПК”. Структура експорту продукції сільського господарства України. Пріоритети в розміщенні обсягів експорту групи “швидко-ліквідних товарів”.

Доцільні зміни в механізмі надання субсидій і фінансової підтримки виробництву групи товарів-лідерів. Раціоналізація структури експорту сільськогосподарської продукції відповідно до наявних у державі передумов, соціально-економічного стану та необхідності розбудови експортного потенціалу. Врахування чинника необхідності задоволення старих і нових потреб світового ринку при вдосконаленні структури експортного потенціалу. Відповідність між тактикою та стратегією при становленні структури експортного потенціалу АПК прогресивного типу. Обґрунтування напрямів структурної трансформації експорту товарів сільського господарства за допомогою експортного рейтингоекономічного методу.

Аналіз структури імпорту продукції АПК та обґрунтування напрямів її трансформації відповідно до необхідності задоволення наявних потреб і підвищення перспективності виробництва. Державне регулювання імпорту продукції для потреб АПК і трансформації сільськогосподарського виробництва за допомогою обґрунтування ставок повного, пільгового і преференційного мита з оподаткуванням ПДВ. Структурна трансформація імпорту з врахуванням потенційних можливостей вітчизняного виробництва та інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в Україні, необхідності раціоналізації співвідношення між експортом та імпортом товарів сільськогосподарського виробництва. Першочергові завдання в обґрунтуванні застосування доцільних методів регулювання зовнішньоекономічної діяльності сільського господарства.

Література [5; 6; 24; 25; 27; 30; 44; 60]

Тема 5. Напрями трансформації харчової промисловості у зв'язку з потребами вдосконалення зовнішньоекономічної діяльності АПК

Невідповідність наявного стану харчової промисловості завданням зовнішньоекономічної діяльності АПК і суспільного розвитку держави. Новий підхід в стратегії трансформації харчової промисловості та формуванні механізму її реалізації. Міжнародні вимоги до продукції харчової промисловості та специфіка окремих її видів.

Аналіз динаміки і структури експорту товарів харчової промисловості. Значення розвитку виробництва групи “товарів-лідерів” у розбудові експортного потенціалу харчової промисловості та його структурної трансформації. Закономірності та принципи формування оптимальної структури експортного потенціалу харчової промисловості, сучасні засади відтворення її зовнішньоекономічної функції.

Стан і проблеми трансформації імпорту продукції харчової промисловості. Дотримання принципу переваг у розвитку визна-чальних товарних груп харчової промисловості. Необхідність забезпечення доцільного співвідношення в зростанні експорту та імпорту продукції харчової промисловості.

Література [29; 36; 51; 56]

Тема 6. Механізм регулювання співвідношення між експортом та імпортом у кваліфікаційних групах товарів АПК

Поєднання в сучасній зовнішньоекономічній діяльності фрітрейдерства та протекціонізму, сутність даних видів державної політики. Законодавче поле України з регулювання зовнішньоекономічної діяльності АПК. Регулювання співвідношення між експортом та імпортом продукції АПК на макро- та макрорівнях. Фактори, що зумовлюють здатність економіки до зростання і збільшення обсягів експорту. Чинники попиту і розподілу. Взаємозалежність експортного, виробничого та імпортного потенціалів. Нова парадигма та особливість нинішнього механізму відродження експортного потенціалу АПК. Сутність показника рівня торгівлі продукцією однієї кваліфікаційної групи. Залежність значення показника зовнішньоекономічного сальдо від показників рівнів торгівлі товарами однієї кваліфікаційної групи та їх вплив на розвиток дестабілізаційних процесів і відродження експортного потенціалу. Значення і сутність диференційованих протекціоністських процесів для розвитку експортного потенціалу АПК.

Література [16; 22; 23; 26; 27; 30]

Тема 7. Зовнішньоторговельний баланс і його роль у розвитку експорту та імпорту продукції АПК

Сутність і призначення платіжного балансу, його три основні складові: баланс руху капіталів і кредитів, баланс послуг і некомерційних платежів, зовнішньоторговельний баланс. Експортна експансія розвинених країн світу та недоліки цього підходу до сучасних умов. Активізація зовнішньоекономічної діяльності на основі розвитку внутрішнього ринку і підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на зовнішніх ринках. Основні напрями державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Зовнішня товарна експансія на початковому етапі розбудови незалежної України та руйнація зовнішньоторговельного балансу. Сутність категорії “економічної рівноваги” економіки і зовнішньоеко-

номічної діяльності держави. Рівні та види економічної рівноваги, її циклічна природа і вплив на зовнішньоторговельний баланс. Врахування впливу глобальних процесів на зовнішньоекономічну діяльність країни. Сальдо зовнішньоторговельного балансу продукції АПК: оцінка та необхідні зміни. Напрями стабілізації та зростання позитивного сальдо зовнішньоторговельного балансу.

Література [11; 17–19; 23; 29; 35; 36; 66]

Тема 8. Стратегія інтеграції АПК України до Європейського Союзу і Світової організації торгівлі

Пріоритетні напрями інтеграції України до Євразійського ринку. Основні положення Указу Президента України “Про затвердження стратегічної інтеграції України до Європейського Союзу” щодо розвитку АПК. Принципова схема інтеграційної стратегії України до Європейського Союзу (ЄС). Напрями адаптації законодавства України до законодавства ЄС. Передумови економічної інтеграції та розвитку торговельних відносин між Україною та ЄС. Необхідність зміцнення зовнішньоекономічної безпеки України та її АПК за умов інтеграції до ЄС. Відсутність програми обґрунтування імпортозаміщувальної діяльності щодо потреб розвитку АПК.

Основні аспекти вирішення проблем інтеграції АПК України до світового співтовариства. Сутність Указу Президента України “Про особливості застосування тарифних обмежень імпорту сільськогосподарських товарів відповідно до норм і принципів системи ГАТТ/СОТ”. Обчислення розміру спеціального мита, що використовується при застосуванні тарифних обмежень, та необхідність досягнення збалансованості цін на товари, імпортовані в Україну на умовах СІФ та їх граничною ціною на внутрішньому ринку. Стан антидемпінгового законодавства України. Принципова схема механізму антидемпінгових розслідувань і застосування антидемпінгових заходів. Підпорядкування Стратегії інтеграції України до світового співтовариства інтересам національних товаровиробників.

Література [2; 3; 16; 21; 57]

Тема 9. Легалізація зовнішньоекономічної діяльності АПК

Масштаби тіньової зовнішньоекономічної діяльності. Суть категорії “тіньова зовнішньоекономічна діяльність”. Шляхи уникнення сплати затверджених в Україні податків від ЗЕД АПК. Схема тінізації експорту

пшениці шляхом зниження ціни. Етапи трансформації та розвитку тіншової економіки. Завдання спеціальних служб з інфор-маційного забезпечення суб'єктів ЗЕД АПК. Склад і напрями функціонування тіншової зовнішньо-економічної діяльності в АПК.

Мета державного регулювання ЗЕД щодо її детінізації. Функціональні засади механізму детінізації ЗЕД, що унеможлиблював би відмивання коштів від проведення експортно-імпортних операцій. Зміст основних положень Закону України “Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю” (1993 р.) та Постанови Верховної Ради України “Про основні положення подат-кової політики в Україні” (1996 р.). Сутність державної “Програми заходів щодо запобігання злочинності у сфері економіки” (1995 р.) та стан виконання основних її положень. Зарубіжний досвід запобігання небезпечним ризикам тінзації в експортно-імпортних операціях, що обслуговуються банками.

Макро- та мікрометоди визначення обсягів тіншової зовнішньо-економічної діяльності. Інформаційні розбіжності в даних про зовнішньоторговельний оборот України з країнами Заходу і Сходу за національними та іноземними даними. Проблема обґрунтування зовнішньоторговельних цін.

Недосконалість законодавчої бази України з питань боротьби з тіншовою зовнішньо-економічною діяльністю. Основні заходи виконавчої влади України щодо дискримінаційних дій іноземних держав. Сутність Декрету Кабінету Міністрів України “Про встановлення спеціального режиму експорту окремих видів товарів” (1992 р.). Роль спільних слідчо-оперативних груп з розслідування особливо складних злочинів у сфері ЗЕД. Основні положення Указу Прези-дента України “Про регулювання бартерних (товарообмінних) операцій у галузі зовнішньо-економічної діяльності” (1995 р.) та інших нормативних актів з питань державного регулювання ЗЕД АПК. Міжнародне співробітництво у боротьбі з тінзацією ЗЕД.

Література [4; 5; 55; 64]

Тема 10. Світові кризові шоки і наслідки їх впливу на розвиток зовнішньо-економічної діяльності АПК

Сутність і найвагоміші ознаки категорії “світовий економічний шок”. Зміст поняття “захист” від світових кризових шоків. Залежність розвитку зовнішньо-економічної діяльності від глобалізації економіки та можливість “штучного” створення світових кризових шоків. Постулати П. Х. Ліндєрта щодо змісту світових кризових шоків.

Причини світового кризового шоку 1998 р. і дестабілізація міжнародного фондового ринку в квітні 2000 р. Вплив світового кризового шоку 1998 р. на виробничий і зовнішньоекономічний потенціал АПК. Недосконалість механізму регулювання ЗЕД АПК та захисту від світових кризових шоків в Україні.

Негативна дія світових кризових шоків на розвиток виробничого та зовнішньоекономічного потенціалу через механізм курсо- і ціноутворення та можливий прояв інших дестабілізаційних і протекціоністських факторів. Доцільні заходи держави щодо нейтралізації впливу негативних явищ і створення безпечного безкризового середовища для здійснення власної зовнішньоекономічної діяльності. Найдієвіші напрями можливого вирішення проблем, пов'язаних із впливом світових кризових шоків.

Література [18; 58; 60–62]

Тема 11. Захист зовнішньоекономічної діяльності АПК України і відтворення його експортно-імпортного потенціалу за умов світових кризових шоків

Проблеми захисту зовнішньоекономічної діяльності сільськогосподарських виробників від макроекономічної нестабільності. Динаміка експорту продукції сільського господарства і харчової промисловості після шокової фінансової кризи 1998–1999 рр. у країнах світу.

Основні напрями захисту зовнішньоекономічної діяльності сільського господарства від світових кризових шоків: забезпечення зростання обсягів експорту товарів; створення передумов для збереження на необхідному рівні імпорту товарів, передусім із групи критичного асортименту; формування спеціального резервного фонду державної підтримки зовнішньоекономічної діяльності для компенсації витрат товаровиробників від імпорту товарів і сприяння стабільному розвитку зовнішньоекономічної діяльності та захисту експорту. Застосування механізму обміну гривні на іноземну валюту бонного типу за умов перевищення темпів приросту цін на всі чи на групу промислових товарів і сировину, що використовується в сільському господарстві; протидія повному вилученню валютної виручки у товаровиробників.

Складові механізму захисту від світових кризових шоків сфери зовнішньоекономічної діяльності АПК України. Заходи щодо збереження і залучення нових іноземних інвестицій. Врахування кон'юнктури цін на дизельне паливо, що пропонується різними компаніями залежно від періоду здійснення імпортних операцій. Залежність реалізаційних цін від

величини партій зерна, що експортується, та обсягів імпортованих нафтопродуктів. Створення системи постійного моніторингу за коливанням цін на міжнародних ринках і своєчасна зміна обсягів партій експорту та імпорту товарів під час світових кризових шоків. Обґрунтування оптимальних обсягів партій експорту та імпорту основних видів продукції АПК.

Заходи щодо запобігання деінвестування в АПК за умов світових кризових шоків. Зростання чи принаймні стабілізація обсягів внутрішнього валового продукту, експорту та імпорту продукції, підтримання курсу національної валюти, своєчасна виплата дивідендів за інвестиціями, утримання позитивного зовнішньоторговельного сальдо. Здійснення імпорту техніки з урахуванням тенденцій у ціноутворенні на світовому ринку. Визначення імпортерів технічних засобів за критерієм оптимальної для наявних умов ціни.

Література [10–12; 19; 57; 59; 63]

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Метою виконання контрольної роботи є поглиблене вивчення одного з питань відповідно до програми навчальної дисципліни. При цьому студент має продемонструвати вміння шукати необхідну наукову літературу, здійснювати аналіз інформації з досліджуваних питань і робити обґрунтовані висновки.

Контрольну роботу студенти виконують у вигляді реферату, що має чітко визначений план і ґрунтовно розкриває вибрану тему. Виклад матеріалу має відображати дослідницький характер роботи, супроводжуватися аналізом інформації та різноманітної спеціальної літератури з вибраної теми і закінчуватися висновками.

Контрольна робота повинна мати таку структуру:

- вступ (1 с.);
- основна частина (до 15 с.);
- висновки (1–2 с.);
- список використаної літератури (5–15 найменувань);
- додатки (за потребою).

Основна частина може складатися з підпунктів.

Оформлення контрольної роботи має відповідати “Методичним рекомендаціям по підготовці і оформленню контрольних завдань та випускних робіт”.

Тема роботи студентом, як правило, вибирається з наведеного переліку та узгоджується з викладачем дисципліни. Крім того, якщо студента цікавить інша тема, що не суперечить програмі дисципліни і може в подальшому знадобитися йому в трудовій діяльності, він за згодою викладача може вибрати її.

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Наукові підходи щодо визначення і дослідження категорій “стратегія” і “тактика”.
2. Напрями дослідження та рівні прогнозування стратегії ЗЕД АПК.
3. Цілі розвитку і трансформації АПК та їх структуризація.
4. Сутність і напрями дослідження ЗЕД АПК.
5. Методологічні засади обґрунтування стратегії ЗЕД і найважливіші фактори, що визначають цей процес.
6. Мета та цілі вдосконалення зовнішньоекономічних відносин АПК.
7. Основні фактори виробництва в АПК України та державна політика щодо регулювання їх впливу за сучасних умов.
8. Основні напрями формування структурно-трансформаційних змін щодо експорту та імпорту продукції АПК України.
9. Структура експорту сільськогосподарської продукції України і напрями її раціоналізації.
10. Особливості структури імпорту продукції АПК України та доцільні зміни в її трансформації.
11. Динаміка і структура експорту товарів харчової промисловості України та їх відповідність завданням суспільного розвитку.
12. Особливості імпорту продукції харчової промисловості та напрями вдосконалення її структури.
13. Законодавче поле України з регулювання зовнішньоекономічної діяльності АПК.
14. Нова парадигма та особливість наявного механізму відродження експортного потенціалу АПК.
15. Державне регулювання ЗЕД за сучасних умов.
16. Рівні та види економічної рівноваги, її циклічна природа і вплив на зовнішньоторговельний баланс.
17. Сальдо зовнішньоторговельного балансу продукції АПК: оцінка, необхідні зміни та напрями його позитивного зростання.
18. Передумови економічної інтеграції та розвитку торговельних відносин між Україною та ЄС.

19. Основні напрями вирішення проблем інтеграції АПК України до світової спільноти.
20. Стан антидемпінгового законодавства України щодо продукції АПК.
21. Шляхи уникнення сплати затверджених в Україні податків від ЗЕД АПК.
22. Склад і напрями функціонування тіньової зовнішньоекономічної діяльності в АПК.
23. Функціональні засади механізму детінізації ЗЕД.
24. Сутність державної “Програми заходів щодо запобігання злочинності у сфері економіки” та стан виконання основних її положень.
25. Зарубіжний досвід запобігання небезпечним ризикам тінізації в експортно-імпортних операціях, що обслуговуються банками.
26. Макро- та мікрометоди визначення обсягів тіньової зовнішньоекономічної діяльності.
27. Залежність розвитку зовнішньоекономічної діяльності від глобалізації економіки і можливість “штучного” створення світових кризових шоків.
28. Основні напрями захисту зовнішньоекономічної діяльності АПК від світових кризових шоків.
29. Особливості та структура механізму захисту ЗЕД АПК України від світових кризових шоків.
30. Сутність і принципи сучасної гіпотези розвитку ЗЕД АПК.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Наукові підходи щодо сутності категорії “стратегія”.
2. Погляди і принципова схема визначення стратегії ЗЕД Й. С. Завадського.
3. Погляди К. Мейлка, Д. Клатчі, Х. Картена на сутність стратегії.
4. Сутність категорії “тактика”.
5. Передумови реалізації стратегії і тактики в експортно-імпортних операціях АПК.
6. Форми іноземної присутності в національній економіці.
7. Глобальний, тактичний і фактичний рівні прогнозування стратегії.
8. Сутність етноцентризму, політцентризму, регіоналізму та геоцентризму в міжнародній зовнішньоекономічній діяльності.
9. Стратегічний і тактичний рівень дослідження функціональних зв'язків, пов'язаних з зовнішньоекономічною діяльністю АПК.
10. Структуризація цілей розвитку і трансформації АПК України.

11. Локальні цілі активізації зовнішньоторговельних аграрних відносин.
12. Вихідні положення та обмеження класичної методики дослідження ЗЕД АПК.
13. Наукові засади розробки стратегічного прогнозу ЗЕД АПК.
14. Сутність основних систематизованих стратегій: наступальної, захисної, імітаційної, залежної, традиційної.
15. Точка зору Світового банку на розвиток сучасної методології формування стратегії і тактики ЗЕД.
16. Основні методи дослідження стратегії ЗЕД АПК.
17. Інвестиційні ризики України та інших країн світу.
18. Розміщення та структура світового товарного експорту по країнах і регіонах світу та його структура.
19. Структура регіональних експортних ринків світу та її вплив на зовнішньоторговельну орієнтацію АПК України.
20. Основні групи імпортних товарів щодо потреб АПК України і методи державного регулювання їх масштабів.
21. Принципові схеми механізму вирішення структурно-трансформаційних проблем експорту та імпорту продукції в розвинених капіталістичних країнах світу: США, Франції, Японії.
22. Рівень захисту внутрішнього ринку України за основними групами імпортової продукції сільського господарства і товарів для АПК.
23. Особливості структури експорту продукції сільського господарства України.
24. Сутність необхідних змін в механізмі надання субсидій і фінансової підтримки виробництву групи товарів-лідерів.
25. Напрями раціоналізації структури експорту сільськогосподарської продукції та чинники, які необхідно при цьому враховувати.
26. Сутність експертного рейтингоекономічного методу обґрунтування напрямів структурної трансформації експорту сільськогосподарської продукції.
27. Особливості структури імпорту продукції АПК України.
28. Доцільні зміни в структурній трансформації імпорту продукції АПК.
29. Сутність державного регулювання імпорту продукції для потреб АПК і трансформації сільськогосподарського виробництва.
30. Стан харчової промисловості України та його відповідність завданням зовнішньоекономічної діяльності АПК і соціального розвитку держави.

31. Стратегічні напрями трансформації харчової промисловості України і формування механізму її реалізації.
32. Закономірності та принципи формування оптимальної структури експортного потенціалу харчової промисловості.
33. Структура та проблеми імпорту продукції харчової промисловості.
34. Сутність принципів переваг у розвитку визначальних товарних груп харчової промисловості та пропорційного співвідношення в зростанні експорту та імпорту її продукції.
35. Сутність фрітрейдерства та протекціонізму в сучасній державній політиці регулювання зовнішньоекономічної діяльності АПК.
36. Правове регулювання ЗЕД АПК України.
37. Особливості регулювання співвідношення між експортом та імпортом продукції АПК на макро- та макрорівнях.
38. Чинники, що зумовлюють здатність економіки до зростання та збільшення обсягів експорту.
39. Взаємозалежність експортного, виробничого та імпортного потенціалів.
40. Сутність диференційованих протекціоністських процесів для розвитку експортного потенціалу АПК.
41. Сутність, призначення та три основні складові платіжного балансу.
42. Основні напрями активізації та державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
43. Вплив глобальних процесів на ЗЕД в АПК України.
44. Сутність категорії “економічна рівновага” економіки та ЗЕД.
45. Пріоритетні напрями інтеграції України до Євразійського ринку.
46. Основні положення Указу Президента України “Про затвердження стратегічної інтеграції України до Європейського Союзу” щодо розвитку АПК.
47. Напрями адаптації законодавства України до законодавства ЄС в частині ЗЕД.
48. Сутність принципів положень схеми інтеграційної стратегії України до ЄС.
49. Необхідність зміцнення зовнішньоекономічної безпеки України та її АПК за умов інтеграції до ЄС.
50. Принципова схема механізму антидемпінгових розслідувань і застосування антидемпінгових заходів.
51. Масштаби тіньової загальноєкономічної діяльності продукції АПК України.
52. Схема тінізації експорту пшениці шляхом зниження ціни.

53. Завдання спеціальних служб щодо інформаційного забезпечення суб'єктів ЗЕД АПК.
54. Основні заходи виконавчої влади України щодо дискримінаційних дій іноземних держав.
55. Основні положення Указу Президента України “Про регулювання бартерних операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності” щодо державного регулювання ЗЕД АПК.
56. Міжнародне співробітництво у боротьбі з тінізацією ЗЕД.
57. Сутність і найважливіші ознаки категорії “світовий економічний шок”.
58. Постулати П. Х. Ліндерта щодо змісту світових кризових шоків.
59. Вплив світового кризового шоку 1998 р. на виробничий і зовнішньоекономічний потенціал АПК.
60. Стан механізму регулювання ЗЕД АПК і захисту від світових кризових шоків в Україні.
61. Напрями можливого вирішення проблем, обумовлених світовими кризовими шоками.
62. Динаміка експорту продукції сільського господарства та харчової промисловості після шокової фінансової кризи 1998–1999 рр.
63. Сутність механізму бонного обміну гривні на іноземні валюти.
64. Заходи щодо запобігання деінвестування в АПК за умов світових кризових шоків.
65. Чинники впливу на визначення імпортерів технічних засобів для потреб АПК.
66. Універсальні характеристики стратегії.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України “Про зовнішньоекономічну діяльність” // Зб. норм. докум. — К.: МЗЕЗторг, 1992.
2. *Про затвердження* Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу: Указ Президента України // Зовнішньоекономічна діяльність, інформагпропом. — 1998. — № 8.
3. *Про особливості* застосування тарифних обмежень імпорту сільськогосподарських товарів відповідно до норм і принципів системи ГАТТ/СОТ: Указ Президента України // Уряд. кур'єр. — 1997. — № 85–86.
4. *Про регулювання* бартерних (товарообмінних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності: Указ Президента України // Зовнішньоекономічна діяльність. — К.: Інформагпропом, 1995. — Вип. 2.

5. *Про встановлення спеціального режиму експорту окремих видів товарів: Декрет Кабінету Міністрів України // Зб. норм. матер. Мінзовнішеконом України. — К., 1993. — Ч. 1.*
6. *Національна програма розвитку сільськогосподарського виробництва України на 1996–2005 роки // Економіка АПК. — 1995. — № 11.*
7. *Агропромисловий комплекс України: стан, тенденції та перспективи розвитку: Інформ.-аналіт. зб. / За ред. П. І. Саблука та ін. — К.: ІАЕ УААН, 2002. — Вип. 5.*
8. *Андрійчук О. Національний інвестиційний банк і залучення в Україну іноземних капіталів // Вісн. НБУ. — 1997. — № 7.*
9. *Байков Н. Инвестиции в отраслях ТЭК и естественные монополии // Мировая экономика и междунар. отношения. — 1998. — № 1.*
10. *Белая Н. Лизинг в решении инвестиционных проблем Украины // Бизнесинформ. — 1998. — № 2.*
11. *Бирюков В. В. О проблемах привлечения инвестиций в агропромышленный комплекс // Экономика сельскохозяйственных и перерабатывающих предприятий. — 1996. — № 1.*
12. *Білик Ю. Нова аграрна політика — основа подолання кризи в АПК // Економіка України. — 1998. — № 8.*
13. *Бостін Ф. Вироблення аграрної політики // Агросвіт. — 2001. — 1 черв.*
14. *Бураківський І. Теорія міжнародної торгівлі. — К.: Основи, 1996.*
15. *Васкоренко О. Регулирование рынка валютных отношений // Бизнесинформ. — 1996. — № 4.*
16. *Галушко В. П., Хоменко В. Ф. Економічний механізм регулювання ринку в країнах Європейського Союзу // Економіка АПК. — 1998. — № 11.*
17. *Герхельд П. Европейский валютный союз и переходная экономика стран // Проблемы теории и практики управления. — 1997. — № 4.*
18. *Глобальні трансформації і стратегії розвитку: Моногр. / О. Г. Білоус, Д. Г. Лук'яненко та ін. — К., 1998.*
19. *Гніненко Л., Дайновський Ю. Прийоми залучення та інвестування капіталу // Предпринимательство, хозяйство и право. — 1997. — № 11.*
20. *Горська О. Структура економіки України як фактор економічної безпеки // Регіональна економіка. — 2002. — № 3.*
21. *Губені Ю., Сватош М. Основні засади і тенденції розвитку спільної аграрної політики країн ЄС // Економіка України. — 1996. — № 9.*

22. *Гюнтер Х., Томас Й.* Стратегические факторы успеха на рынках потребительских товаров // Проблемы теории и практики управления. — 1997. — № 1.
23. *Земленский А. А.* Инвестирование объектов АПК при переходе к рынку // Экономика сельскохозяйственных и перерабатывающих предприятий. — 1996. — № 12.
24. *Зовнішня торгівля України товарами у 1995–1998 роках.* — К.: Держкомстат, 1999.
25. *Іванченко О. В.* Стратегія нововведення в організаційних формуваннях АПК // Економіка АПК. — 1997. — № 10.
26. *Іноземні кредити в агропромисловому комплексі* // Пропозиція. — 1997. — № 11.
27. *Іщенко О. І.* Удосконалення планування регіонального розвитку агропромислового комплексу // Вісн. аграр. науки. — 2000. — Верес.
28. *Капелюшник Е.* Правове положення іностраничного інвестора в світє міжнародних договорів України // Підприємств., хоз-во и право. — 1997. — № 9.
29. *Кваша С. М.* Трансформаційні перетворення в зовнішньоекономічній діяльності АПК // Вісн. аграр. науки. — 2000. — Серп.
30. *Кваша С. М.* Удосконалення аграрних зовнішньоекономічних відносин та особливості регулювання аграрного ринку в країнах ЄС // Економіка АПК. — 2000. — № 6.
31. *Кириченко А., Панфилова Т., Миркотон Е.* Выбор модели внешнеэкономической деятельности Украины в процессе присоединения в ГАТТ/ВТО // Підприємств., хоз-во и право. — 1997. — № 7.
32. *Кириченко О.* Деякі аспекти входження України в світову господарську систему // Економіка України. — 1997. — № 7.
33. *Кирієнко М.* Маркетингові проблеми українського експорту // Економіка України. — 1997. — № 8.
34. *Коваленко В.* Перегрева не будет // Комп&ньон. — 2003. — 7 листоп.
35. *Колосов А.* Современная инвестиционная политика // Бизнесинформ. — 1997. — № 14.
36. *Колосов А.* Стимулирование притока иностранных инвестиций // Бизнесинформ. — 1997. — № 11.
37. *Концепція зовнішньоекономічної політики України* // Фін. Київ. — 1994. — № 17.
38. *Концепція національної безпеки України* // Відомості Верховної Ради України. — 1997. — № 10.

39. *Концепція розвитку експортного потенціалу України.* — К.: МЗЕЗ-торг. — 1995.
40. *Кормаков Л. Ф.* Інвестиції в АПК: напрямлення, пріоритети, оцінка ефективності // *Економіка сільськогосподарських і переробляючих підприємств.* — 1996. — № 3.
41. *Кредисов А., Дерев'яненко О.* Конкурентоспроможність країни та стратегія просування її експорту на світовому ринку // *Економіка України.* — 1997. — № 5.
42. *Кропивко М. Ф.* Яким має бути інформаційне середовище агропромислового виробництва // *Економіка АПК.* — 1997. — № 11.
43. *Кухарская Н.* Региональные тенденции внешнеэкономических связей Украины // *Бизнесинформ.* — 1997. — № 2.
44. *Куценко Т.* Рациональное зерно для экспортницы / *БИЗИС.* — 1997. — № 34.
45. *Лукинов І. І.* Проблеми забезпечення продовольчої безпеки. — http://www.niurr.gov.ua/ukr/conference/krug_stil_nov_2000/lukinov.htm.
46. *Лысый И.* Инвестиционный климат в Украине // *Бизнесинформ.* — 1998. — № 13.
47. *Дикаленко М., Тутаренко Г.* Скільки ждуть обіцяного? // *Бизнес.* — 2003. — 6 жовт.
48. *Месель-Веселяк В. Я.* Приватизація і розвиток форм господарювання в АПК // *Економіка АПК.* — 1997. — № 10.
49. *Москаленко А.* Концептуальна модель смешанных каналов инвестирования АПК // *Бизнесинформ.* — 1997. — № 7.
50. *Никифоров П.* Совершенствовать инвестиционную политику // *АПК: экономика, управление.* — 1997. — № 9.
51. *Огляд світової ринкової кон'юнктури основних товарів Українського експорту* // *Посередник.* — 1997. — № 5.
52. *Партер М. Е.* Стратегія концепцій (методика). — К.: Основи, 1998.
53. *Пастернак-Таранушенко Г.* Економічна і національна безпека України // *Економіка України.* — 1994. — № 2.
54. *Полунин Г. А., Поляк В. Е., Видро В. Л.* Разработка стратегии развития аграрной науки // *Аграрная наука.* — 1998. — № 9–10.
55. *Попович В. М.* Тіньова економіка як предмет економічної кримінології. — К.: Правові джерела, 1998.
56. *Розміщення продуктивних сил України: Підручник* / За ред. Є. П. Качана. — К.: Вища шк., 1997.
57. *Саблук П. Т.* Стратегічні аспекти реформування зернового виробництва в Україні // *Економіка АПК.* — 1996. — № 1.

58. *Савчук Ю. С.* Збереження та залучення іноземних інвестицій в умовах світових кризових шоків // Вісн. аграр. Науки. — 1999. — № 3.
59. *Савчук Ю. С.* Проблеми захисту зовнішньоекономічної діяльності від світових кризових шоків // Експрес-новини: наука, техніка, виробництво. — 1999. — № 1–2.
60. *Савчук Ю. С.* Управління зовнішньоекономічною діяльністю сільськогосподарства при нестабільному економічному середовищі // Наук. вісн. Нац. аграр. ун-ту / Редкол.: Д. О. Мельничук (відп. ред.) та ін. — К., 1999. — Вип. 14.
61. *Трегобчук В. М.* Аграрний сектор економіки України: сучасний стан, проблеми, перспективи розвитку. Ресурсний потенціал АПК. — К., 2002.
62. *Турченко М. М.* Корекція організаційної структури управління в аграрному секторі // Економіка АПК. — 1998. — № 11.
63. *Удосконалення механізму економічної безпеки зовнішньоекономічної діяльності АПК: Метод. реком.* / І. В. Береза, В. І. Гу-бенко, Т. В. Арбузова, Ю. С. Савчук, І. М. Паска. — Біла Церква: БДАУ, 1998.
64. *Управління зовнішньоекономічною діяльністю: Навч. посіб.* / За заг. ред. А. І. Кредісова. — К.: 1997.
65. *Шевельова С. О.* Аграрний менеджмент: Моногр. — Тернопіль: Міносвіти України, 1999.
66. *Шубравська О. В.* Продовольчий комплекс зовнішнього торговельного балансу України // Ринкова адаптація продовольчого комплексу України. — К.: ІЕ НАНУ, 1998.
67. http://www.uceps.com.ua/ukr/all/journal/2000_6/html/
68. <http://agroua.net/analitik/ekonom/8.php>
69. <http://www.agroperspectiva.com/ru/analytics/>
70. <http://www.apk-inform.com/showart.php?id=8285>
71. <http://www.uaie.org/viewdoc.php?typeedit=s&idn=454>
72. <http://www.niurr.gov.ua/ukr/econom/export/vysnovky.htm>
73. <http://news.dinau.com.ua/site1/ukr/press/peliz.doc>
74. <http://www.ukrland.org.ua/index.php/article/>
75. http://www.upcfc.org/upcfc/public/www/UPCinfo_ua.nsf/0/

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Навчально-тематичний план вивчення дисципліни “Основи зовнішньоекономічної діяльності в АПК”	4
Програмний матеріал до вивчення дисципліни	5
“Основи зовнішньоекономічної діяльності в АПК”	5
Вказівки до виконання контрольної роботи	12
Теми контрольних робіт	13
Контрольні питання	14
Список рекомендованої літератури	17

Відповідальний за випуск
Редактор
Комп’ютерне верстання

Н. В. Медведєва
Л. О. Аврамчук
Т. Г. Замура

Зам. № ВКЦ-1603

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП